

File dintr-un jurnal interzis

Despre jurnalul pierdut, confiscat, prigonit al lui Corneliu Coposu, s-a vorbit de mult. Prima dată am auzit despre el chiar de la domnul Coposu, care afirma că deși Securitatea îi confiscase mii de pagini, tot ar fi avut material să scrie zece cărți, dar îi lipsea timpul. Mi-a povestit despre manuscrisele care au stat ascunse într-o valiză la un bun prieten: însemnări de jurnal, notații, fișe. Pe baza lor ar fi vrut să-și reconstituie jurnalul în care consemnase evenimente la care fusese martor încă din anii '30, când era secretarul lui Maniu, „umbra lui”, precum și monografia ce-i fusese confiscată *Istoria unui tribun. Viața lui Iuliu Maniu*. Regreta profund pierderea acestei cărți gata de tipar în 1947.

După moartea lui Corneliu Coposu, surorile sale, doamnele Flavia Bălescu și Rodica Coposu, au păstrat ani de zile documentele, regretând și ele efortul minuțios și laborios al însemnărilor alcătuite timp de patru decenii de fratele lor, efort zădărnicit de confiscări la percheziții, de cenzură și urmărire perpetuă. În absența autorului, aceste însemnări, destinate să devină cărți de istorie trăită au rămas sub pecetea tainei. Au așteptat ani buni într-un raft din odaia minusculă a uriașului plecat spre un destin ceresc, poate mai clement decât fusese cel terestru.

Trebuia să se împlinească probabil acest centenar de la nașterea Seniorului ca pecețile să cadă, desferecate de pe aceste scrieri descifrate cu multă migală și trudă de mine și de Gabriela Soare. Îi mulțumesc pe această cale pentru strădania ei nobilă, motivată de venerația pentru ultimul mare model de spiritualitate, demnitate și morală creștină. Surorilor domnului Coposu, Flavia și Rodica, le mulțumesc pentru încrederea cu care m-au onorat încredințându-mi manuscrisele rămase de la fratele lor și pentru ajutorul acordat la decriptarea multor enigme.

Într-o pagină introductivă a unui manuscris definitivat în 1978 și depus la Arhivele Statului, semnată olograf, Corneliu Coposu își expune calitatea de martor ocular al evenimentelor consemnate, subliniind caracterul documentar, obiectiv al relatărilor, fără interpretări sau comentarii: „Dacă relatările vor putea servi cercetătorului de mâine la reconstituirea și elucidarea obiectivă a unor evenimente istorice necunoscute în amănunte, unilateral cunoscute sau eronat interpretate, din lipsă de material documentar, autorul lor va avea satisfacția de a-și fi făcut o datorie cetățenească”.

Iată deci că în cele din urmă Corneliu Coposu și-a îndeplinit postum și această ultimă datorie cetățenească față de țara care i-a oferit doar 33 de ani de libertate, l-a aruncat 17 ani în temnițe și domiciliu forțat, iar pe mentorul său iubit, artizanul Unirii, l-a judecat la vârsta de 75 de ani, condamându-l la 104 ani de închisoare și aruncându-i osemintele, pentru vecie, în groapa comună din cimitirul săracilor din Sighet.

Majoritatea însemnărilor lui Corneliu Coposu din jurnalul său gravitează în jurul unui singur astru: Iuliu Maniu. Consemnează mișcările diurne ale Prezidentului, întâlnirile sale cu regele, cu toate personalitățile politice importante din România, cu diplomații străini aflați la București; contactele și strategia, începută încă din 1942, de a scoate România din alianța cu Germania și a o trece de partea Aliatilor; acțiunile secrete întreprinse în acest scop prin emisari și corespondență, actul de la 23 August și, în final, încercările disperate ale bătrânului luptător de a-i convinge pe diplomații englezi și americani și guvernele lor să nu abandoneze România în ghearele comunismului sovietic.

Corneliu Coposu era convins că Sfinxul de la Bădăcin a fost un om care se naște o dată la două secole. Îl descria oare hiperbolic discipolul său? Nu s-ar spune, judecând după portretul glorios făcut lui Maniu de un excelent observator străin, ziaristul american Reuben H. Markham, corespondent al ziarului *Christian Science Monitor* în România

anilor imediat postbelici, care afirma că „nici o personalitate românească, fie ea figură istorică sau contemporană, nu se bucură de prestigiul acestui solemn și genial, fragil și rafinat absolvent al școlilor Blajului”:

„Nu a urmărit decât ridicarea spirituală și eliberarea poporului său, iar instrumentele principale pe care le-a folosit în această luptă au fost școala, biserica și politica. Cunoscându-i nemijlocit pe țărani din jurul Blajului, ca și de pretutindeni din Transilvania, el a devenit deputatul lor în parlamentul de la Budapesta și s-a distins ca un neînfricat, deși înțelept și manierat exponent al oropșiților săi conaționali. El a devenit la Budapesta liderul grupurilor tuturor celorlalte minorități, opresate de trufia ungurească.

Numele și activitatea lui Maniu au ajuns sinonime cu lupta românilor pentru dreptate socială și drepturi naționale. El a fost adevăratul conducător în istoricele clipe din decembrie 1918, când Transilvania s-a unit cu România, și a reprezentat unul dintre factorii importanți în crearea României Mari. [...] S-a opus cu furie și fără preget doamnei Lupescu, amanta regelui Carol II, a cărei poziție dominantă în viața românească o considera un dezastru politic și o degradare morală. Nici un profet evreu nu i s-a opus cu o mai mare înverșunare lui Jezebel decât a făcut-o Maniu față de Magda, amanta regelui. S-a ridicat, de asemenea, împotriva regelui Carol II pentru că l-a considerat autocrat, profascist și părintele autoritarismului în România. [...] În timpul războiului, el [Maniu] s-a dedicat cauzei aliaților, îndeosebi Americii și Marii Britanii, cu un devotament egal cu al liderului oricăreia dintre Națiunile Unite, și aceasta în condițiile în care România lupta de partea Axei. Maniu nu s-a abținut niciodată de a da glas sentimentelor sale anti-naziste, spunându-i în repetate rânduri dictatorului Ion Antonescu că face o greșeală catastrofală împingând armata română în luptă dincolo de Nistru, și i-a cerut mereu să încheie pace cu Aliații. În acel moment, numele său cântărea greu în afara granițelor țării și, fără nici o îndoială, în România avea o greutate mai mare decât numele tuturor celorlalți politicieni puși laolaltă. Britanicii au stabilit cu dânsii contact direct prin radio și, la începutul lui 1944, au început la Cairo negocieri directe cu trimișii săi. Prestigiul lui Maniu era de ani de zile atât de mare și el era atât de unanim recunoscut

ca întruchiparea opiniei publice românești încât, în ciuda opoziției sale severe și deschise la adresa totalitarismului, nici un dictator nu a îndrăznit să îl întemnițeze înainte ca dictatoriile comuniste să fi pus mâna pe putere. [...]

În ciuda rigidității sale și a atașamentului ferm față de propriile principii, pe care le-a urmat cu mare străduință, Maniu este un om foarte sentimental, am văzut un exemplu mișcător în acest sens la procesul lui Ion Antonescu, desfășurat în fața Tribunalului Poporului. Când Maniu se pregătea să părăsească sala tribunalului, după ce depusese mărturie, în picioare, timp de șase ore și jumătate, el a trecut inevitabil prin apropierea boxei acuzatului și, deodată, sub impulsul momentului, a strâns mâinile celor doi conducători inculpați, Ion și Mihai Antonescu. [...] Acest gest a stârnit de îndată o furtună de insulte din partea conducerii comuniste. [...] Am avut ocazia să vorbesc cu dânsul în particular la puțin timp după acest incident și l-am întrebat de ce a făcut un gest atât de imprudent și ne-necesar, în fond. Mi-a răspuns că l-a făcut pentru că, dacă n-ar fi procedat așa, i-ar fi fost rușine de dânsul tot restul vieții. [...] Consideră că a acționat ca un om și ca un creștin, fără a se gândi la consecințe. Ar fi fost un laș dacă ar fi procedat altfel, or el nu se consideră un laș. A văzut doi bărbați izolați, consternați, părăsiți, urâți de clică conducătoare, doi oameni în fața morții. A avut un presentiment că vor fi împușcați curând, după cum s-a întâmplat... Și atunci când, pentru o clipă, s-a aflat în fața lor pentru ultima oară, a simțit că el, creștinul care este, ar fi ipocrit dacă nu le-ar oferi o strângere de mână în semn de rămas bun.

După instaurarea guvernului Groza de către sovietici la 6 martie 1945, principala ofensivă a Moscovei s-a concentrat împotriva lui Maniu și a P.N.Ț.-ului. Guvernul i-a hărțuit pe liderii țărăniști - „așa cum altădată țărani o făceau cu lupii”, scrie Markham. „Maniu, sprijinit de eroicii săi colaboratori, se îndrepta spre ultima înfruntare cu tirania impusă de ruși și o făcea cu tot atâta curaj ca Ian Hus sau Martin Luther.” La 14 iulie 1947, Mihalache, Penescu, Carandino, Ilie Lazăr și alți fruntași țărăniști au căzut în cursa întinsă de comuniști la Tămădău. În aceeași zi, era arestat Corneliu Coposu. La 15 iulie, a fost arestat Maniu, care atunci se găsea într-un sanatoriu. Două săptămâni mai târziu, Partidul

Național Țărănesc a fost interzis prin decret. A doua zi după arestare, lui Maniu i s-a retras imunitatea parlamentară și a fost acuzat public. Reflectând asupra destinului tragic al marelui Maniu, ziaristul american nota cu amărăciune:

După o jumătate de secol de neîntrerupt serviciu spre binele și prosperitatea României, Maniu își încheia misiunea publică înscriindu-se în seria de figuri eroice care fac onoare umanității. Fără apărare, în fața unui asupritor colosal, conștient că atât el, cât și națiunea sa fuseseră lăsați pradă tiraniei de către democrațiile lumii [...], el a mers până la capăt, neînfrânt, împotriva tiraniei, a înșelăciunii și a brutalității. Când comuniștii au închis ușa temniței în care a intrat într-o zi de noiembrie, ei au năruit ultimul sprijin al poporului român. Soarele, care pentru Maniu a apus în acea seară de marți, a apus atunci pentru întreaga Românie.

Am citat pe larg din cartea *România sub jugul sovietic* a lui R. Markham, deoarece îl pune în adevărata valoare pe eroul central al jurnalului lui Corneliu Coposu, între altele pentru rezistența eroică dusă cu credință și fervoare la instaurarea comunismului sovietic. Romulus Rusan, editorul acestei capodopere a literaturii documentare, remarca: „Patosul cu care Markham apără adevărul românilor nu este întrecut decât de amărăciunea față de nepăsarea prin care Aliații occidentali i-au lăsat să spere că vor fi ajutați să iasă, măcar după terminarea războiului, din capcana istoriei și din fatalitatea geografiei.”

Este din nou un moment de răscruce în care am putea constata cu luciditate că din capcana istoriei și din fatalitatea geografiei se poate ieși utilizând chiar mijloacele democrației, alegerea liberă, opțiunea personală spre ceva mai bun sau mai puțin rău, dacă în vremuri tulburi nu mai putem discerne prin dreapta socotință, cu adevărat, între bine și rău.

Doina Alexandru